

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Кафедра логопедії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту
фізичної культури

М.О. Лянной

(підпис) (ініціали та прізвище)

« 01 » 09 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

***Природа рідного краю
в корекційно-розвивальній роботі***

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма: 016 Спеціальна освіта (016.01

Логопедія) перший (бакалаврський) рівень

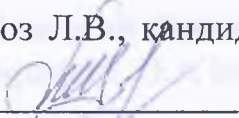
Мова навчання: українська

Погоджено науково-
методичною комісією ННІФК
Протокол № 1 від 31.08. 2022 р.

Голова

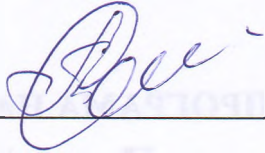
Л.В. Мороз, к.п.н., доцент

Суми - 2022

Розробники: Мороз Л.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри логопедії

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри логопедії
Протокол № 1 від «26» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

Кравченко А.І., к.п.н., професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
2-й		2-й	
Семестр			
4-й		4-й	
Лекції			
24 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
22 год.		4 год.	
Лабораторні			
- год.		- год.	
Самостійна робота			
72 год.		108 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Загальна кількість годин - 120	Вид контролю: <i>залік</i>		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна «Природа рідного краю в корекційно-розвивальній роботі» належить до циклу дисциплін професійної підготовки. Ця дисципліна вивчає живу (основи ботаніки та зоології) та неживу (основи географії) природу України. Вивчення природи рідного краю є обов'язковою умовою підготовки майбутніх вчителів-дефектологів. Найретельніша методична підготовка без спеціальних знань не забезпечить якісно повноцінної роботи з дітьми. Вивчення природи рідного краю є невід'ємним компонентом не тільки професійної підготовки майбутнього вчителя-дефектолога, але й має важливе значення для формування його особистості та самосвідомості.

У результаті вивчення дисципліни студенти поглиблюють знання щодо природних умов, клімату, рослинного та тваринного світу України; набудуть знань про особливості сезонних змін у природі та особливості використання знань про природу, природні об'єкти, процеси та явища у навчально-виховній та корекційно-розвивальній роботі з дітьми. А також навчатися застосовувати отримані знання при вивченні дисципліни «Спецметодика ознайомлення з природним і соціальним оточенням».

Метою викладання навчальної дисципліни є формування необхідних знань про особливості природних умов, клімату, рослинного та тваринного світу України та сезонні зміни у природі для кваліфікованого здійснення професійної діяльності.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для ефективного вивчення навчальної дисципліни важливим є попереднє опанування шкільного курсу «Біологія», дисциплінами: «Вступ до спеціальності», «Клініка порушень психофізичного розвитку».

3. Результати навчання за дисципліною

Вивчення дисципліни «Природа рідного краю в корекційно-розвивальній роботі» передбачає формування знань про особливості природних умов, клімату, рослинного та тваринного світу України для кваліфікованого здійснення професійної діяльності.

Завдання курсу

Теоретичні:

- систематизувати знання про особливості природних, кліматичних, географічних умов рідного краю;
- поглибити знання про особливості рослинності рідного краю;
- поглибити знання про особливості тваринного світу рідного краю;
- розширити уявлення про особливості сезонних змін у природі.

Практичні:

- набути вміння застосовувати отримані знання при вивченні дисципліни “Спецметодика ознайомлення з природним і соціальним оточенням”;
- набути вміння застосовувати отримані знання в практиці здійснення професійної діяльності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Студент виявляє творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення навчальних завдань, переконливо аргументує відповіді, обґрунтовує власні міркування та умозаключення.
82 - 89	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, правильно вирішує навчальні завдання, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких не значна, добирає аргументи для підтвердження думок.
74 - 81	Студент вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці;

	контролювати власну діяльність; виправляти допущені помилки.
64 - 73	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є суттєві.
60 - 63	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за вихідний, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, з допомогою викладача може виправляти значну кількість суттєвих помилок.
35-59	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
1 - 34	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Критерії поточного контролю знань і умінь студентів

Поточний контроль теоретичних знань студентів здійснюється за 3-бальною шкалою: 0,5-1 – “задовільно”, 1,5-2 - “добре”, 2,5-3 - “відмінно”.

Самостійна робота студентів передбачає:

- самостійне опрацювання тем, та питань, що не увійшли до лекційного курсу зі створенням опорного конспекту - 1 бал за кожне;
- підготовка кросворду (не менше 10 пунктів по вертикалі та по горизонталі) та ключа відповіді до нього. При підготовці кросворду необхідно використовувати об'єкти, процеси та явища живої та неживої природи в називному відмінку – 3 бали;
- вирішення проблемних питань та виконання завдань – 1-2 бали;
- презентація «Мій рідний край» - 5 балів.

Розподіл балів

Поточний контроль												Разом	Сума
Розділ 1			Розділ 2		Розділ 3								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
Поточний контроль												36	100
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
Контроль самостійної роботи												64	
6	4	4	6	6	2	2	4	6	10	7	7		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, комплексна контрольна робота, поточне теоретичне опитування, тестування, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, інші види індивідуальних та групових завдань тощо.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи географії України:

Тема 1. Вступ до природознавства. Рельєф України:

1. Загальна характеристика рельєфу України, рельєфоутворювальні чинники.
2. Характеристика височин України (Волинська, Подільська, Придніпровська, Донецький кряж, Приазовська, Середньоросійська).
3. Характеристика низовин України (Поліська, Придніпровська, Причорноморська).
4. Характеристика гірських районів України (Українські Карпати, Кримські гори).

Тема 2. Клімат України:

1. Загальна характеристика клімату України, кліматоутворювальні чинники (сонячна радіація, циркуляція атмосфери, підстилаюча земна поверхня).
2. Характеристика основних метеорологічних елементів (температура повітря, вітровий режим, опади, сніговий покрив).
3. Несприятливі метеорологічні явища в Україні (грози, град, тумани, приморозки, ожеледиця, хуртовини, суховії, пилові бурі, посухи).

Тема 3. Води України. Ґрунти України. Природні зони України:

1. Характеристика морів (Чорне море, Азовське море).
2. Річки України.
3. Озера і лимани України.
4. Водосховища і ставки України.
5. Загальна характеристика ґрунтів України.
6. Морфологічні ознаки ґрунтів.
7. Характеристика ґрунтів різних природних зон України.

8. Характеристика природних зон України (зона мішаних лісів – Українське Полісся, лісостепова зона, степова зона, зони середземноморських субтропіків).

Розділ 2. Основи ботаніки України:

Тема 4. Характеристика рослинності різних природних зон України:

1. Характеристика рослинності України, роль рослин в життєдіяльності людини.

2. Поняття про фітоценози.

3. Рослинність Полісся.

4. Рослинність Лісостепу.

5. Характеристика Степної рослинності.

Тема 5. Рослинність парків і скверів. Рослинність пустирів та придорожні рослини. Бур'яни:

1. Загальна характеристика паркових стилів.

2. Характеристика рослинності парків (дерева, кущі, трав'янисто-квіткові рослини).

3. Загальна характеристика бур'янів. Однорічні, дворічні і багаторічні бур'яни.

4. Характеристика рослинності пустирів.

5. Характеристика придорожніх рослин.

Розділ 3. Основи зоології України:

Тема 6. Тип кільчасті черви. Тип молюски:

1. Загальна характеристика тваринного світу України.

2. Характеристика кільчаків. Дощовий черв'як.

3. Загальна характеристика Типу Молюски.

4. Характеристика двостулкових молюсків.

5. Характеристика черевоногих молюсків.

Тема 7. Тип Членистоногі. Клас Ракоподібні. Клас Павукоподібні:

1. Загальна характеристика Типу Членистоногі. Загальна характеристика ракоподібних, павукоподібних.

2. Характеристика представників ракоподібних в Україні.
3. Характеристика представників павукоподібних в Україні.

Тема 8. Тип Членистоногі. Клас Комахи:

1. Характеристика Типу членистоногих. Класу комах.
2. Характеристика Ряду Бабки.
3. Характеристика Ряду Прямокрилі (коникові, цвіркунові, саранові).
4. Характеристика Ряду Твердокрилі.
5. Характеристика Ряду Лускокрилі (кропив'янка, павиче око, білани, ведмедиці, совки).
6. Характеристика Ряду Перетинчастокрилі (бджоли, джмелі, оси, шершні, мурашки).
7. Характеристика Ряду Двокрилі (комарі, мошки, мухи, гедзі, оводи).

Тема 9. Тип Хордові. Клас Земноводні. Клас Плазуни:

1. Загальна характеристика Класу Земноводні.
2. Характеристика безхвостих земноводних (трав'яна та гостроморда жаби, кумка, квакша, жаба озерна, ропуха, часничниця).
3. Характеристика хвостатих земноводних (тритон, саламандра).
4. Загальна характеристика Класу Плазуни.
5. Характеристика Ряду Черепахи.
6. Характеристика Ряду Лускаті: ящірка зелена, ящірка прудка, ящірка живородна, ящірка скельна, жовтопуз та веретільниця.
7. Характеристика Ряду Лускаті: вуж звичайний, вуж водяний, гадюка звичайна, гадюка степова, gekon кримський.

Тема 10. Тип Хордові. Клас Птахи:

1. Загальна характеристика Класу Птахи.
2. Характеристика Родини Воронові.
3. Характеристика Родини Ластівкові, Родини Синицеві.
4. Характеристика Родини Ткачикові, Родини Дроздові (соловей).
5. Характеристика Ряду Лелекоподібні.
6. Характеристика Ряду Гусеподібні.

7. Характеристика Ряду Голубоподібні.
8. Характеристика Ряду Зозулеподібні.
9. Характеристика Ряду Совоподібні.
10. Характеристика Ряду Дятлоподібні.

Тема 11. Тип Хордові. Клас Ссавці:

1. Загальна характеристика Класу Ссавці.
2. Характеристика Ряду Комахоїдні.
3. Характеристика Ряду Зайцеподібні.
4. Характеристика Ряду Гризуни.
5. Характеристика Родини Собачі.
6. Характеристика Родини Ведмежі.
7. Характеристика Ряду Парнокопитні.

Тема 12. Сезонні зміни в природі:

1. Поняття про фенологію та фенологічні спостереження.
2. Сезонні зміни в природі, зима.
3. Сезонні зміни в природі, весна.
4. Сезонні зміни в природі, літо.
5. Сезонні зміни в природі, осінь.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р обота		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ										
Тема 1. Вступ до природознавства. Рельєф України.	9	2	2	-	5	9	2	2	-	5
Тема 2. Клімат України.	9	2	2	-	5	9	2	2	-	5
Тема 3. Води України. Ґрунти України. Природні зони України.	10	3	2	-	5	9	2	-	2	5
РОЗДІЛ 2. ОСНОВИ БОТАНІКИ УКРАЇНИ										
Тема 4. Характеристика рослинності різних природних зон України.	10	2	2	-	6	10	-	-	-	10
Тема 5. Рослинність парків і скверів. Рослинність пустирів та придорожні рослини. Бур'яни.	10	3	2	-	5	10	-	-	-	10
РОЗДІЛ 3. ОСНОВИ ЗООЛОГІЇ УКРАЇНИ										
Тема 6. Тип кільчасті черви. Тип молюски.	10	2	2	-	6	10	-	-	-	10
Тема 7. Тип Членистоногі. Клас Ракоподібні. Клас Павукоподібні.	9	2	2	-	5	10	-	-	-	10
Тема 8. Тип Членистоногі. Клас Комахи.	10	2	2	-	6	10	-	-	-	10
Тема 9. Тип Хордові. Клас Земноводні. Клас Плазуни.	9	2	2	-	5	10	-	-	-	10
Тема 10. Тип Хордові. Клас Птахи.	11	2	2	-	7	10	-	-	-	11
Тема 11. Тип Хордові. Клас Ссавці.	11	2	2	-	7	10	-	-	-	10
Тема 12. Сезонні зміни в природі.	12	-	-	2	10	12	-	-	-	12
Усього годин	120	24	22	2	72	120	6	4	2	108

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Вступ до природознавства. Рельєф України.	2	2
2.	Клімат України.	2	2
3.	Води України. Ґрунти України. Природні зони України.	2	-
4.	Характеристика рослинності різних природних зон України.	2	-
5.	Рослинність парків і скверів. Рослинність пустирів та придорожні рослини. Бур'яни.	2	-
6.	Тип кільчасті черви. Тип молюски.	2	-
7.	Тип Членистоногі. Клас Ракоподібні. Клас Павукоподібні.	2	-
8.	Тип Членистоногі. Клас Комахи.	2	-
9.	Тип Хордові. Клас Земноводні. Клас Плазуни.	2	-
10.	Тип Хордові. Клас Птахи.	2	-
11.	Тип Хордові. Клас Ссавці.	2	-
Разом		22	4

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Байбара Т.М. Природознавство: посіб. для вчителя. Київ: Освіта, 2001. 224 с.
2. Коробкова Т. Б., Прахова М. М., Шульга І. К. Основи природознавства. Київ: Радянська школа, 1967. 240 с.
3. Морозюк С.С., Протопопова В. В. Трав'янисті рослини України: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2015. 216 с.
4. Мягченко О. П., Сопнєва Н. Б., Гнатюк В. В. Природознавство з основами краєзнавства. Бердянськ: ФОП Ткачук О. В., 2016. 296 с.
5. Помогайбо В., Карапузова Н. Основи природознавства. Київ: Академія, 2014. 368 с.
6. Приступ В.В., Штефан Л.Ю. Основи природознавства. Електронний підручник. URL: https://krempeddoshk.at.ua/ld/1/142_1.pdf
7. Слюсарєв А. О., Самсонов О. В., Мухін В. М. Біологія: навч. посіб. / за ред. Мотузного В. О. Київ: Вища школа, 2006. 622 с.
8. Станкевич Т. Атлас тварин і рослин України. Київ: Талант, 2014. 64 с.
9. Яришева Н. Ф. Основи природознавства: Природа України: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2010. 335 с.

Додаткова:

1. Астон К., Паркер С. Природа вокруг нас. Харьков: Книжный клуб, 2007. 64с.
2. Гончаренко А. М. Від душі до душі (світ природи Бориса Грінченко у творах для дітей): навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 176 с.
2. Глухова Н. Перший крок до природи. Дошкільне виховання. 2005. № 3.
3. Дроздов Н.М. Ключ к тайнам природы. Москва: Знания, 1988. 220 с.
4. Кащанов Р.Н. Живая оболочка Земли. Москва: Прогрес, 1984. 186 с.

5. Лисенко Н.В. Еко – око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 352 с.

6. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник: монографія. Івано-Франківськ, 2007. 626 с.

7. Пономарчук В. І. Хрестоматія з природознавства. Посібник для вчителів. Київ: Радянська Школа, 1978. 150 с.

8. Цеханська О.Ф., Стрелков Д.Г. Рослини та тварини України: дитяча ілюстрована енциклопедія. Харків: Ранок, 2010. URL: <https://www.rulit.me/tag/encyclopaedia/roslini-ta-tvarini-ukraini-download-337298.html>

**8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

1. Підручники та навчальні посібники.
2. Словники та енциклопедії.
3. Наочний матеріал (відповідно теми), фізична карта України, карта природних зон України, карта Сумської області, атлас тварин і рослин України, Червона книга України, карта рослин і тварин України.
4. Аудіо та відео наочність.
5. Використання елементів дистанційного навчання.